

Rundbuehallen - Svendborg
Program

Kandidatprogrammet for Kulturarv, Transformation & Restaurering

Julius M. S. Krabbe
Studienummer. 170306

Vejledere:
Lars Rolfsted Mortensen
Linda Thi
Christoffer Harlang

Matr. nr.	653b
Adresse	Frederiksø 16E
Ejer	Svendborg Bygrunde
Arkitekt	Wilhelm Gall
Besigtiges af	Svendborg Kommune
Kommune	Svendborg Kommune
Opførelsesår	1919
Bevaringsstatus	Bevaringsværdi 4

INDHOLD

INDLEDNING	4
SVENDBORGS HISTORIE	6
<i>Byens maritime historie</i>	6
<i>Havnens udvikling</i>	6
<i>Svendborg Skibsværft</i>	6
<i>Rundbuehallens funktion og oprindelse</i>	8
<i>Konstruktion</i>	8
<i>Tilstand</i>	8
TEGNINGER.	10
NUVÆRENDE OG FREMTIDIGE FORHOLD.	12
<i>Gang- og cykelforbindelsen</i>	12
<i>Frederiksø - kultur og Erhverv</i>	12
INTENTION	14
<i>Greb</i>	14
<i>Konklusion</i>	16
METODER.	20
<i>Oversigt</i>	20
<i>Analyse og Værdisætning</i>	20
<i>BLIK-fase</i>	20
<i>KAST-fase</i>	20
FREMSTILLING	22
KILDER	24

INDLEDNING

Jeg har i mit afgangsprøje besluttet at transformere Rundbuehallen i Svendborg havn. Hallen er fra år 1919 og ligger på den gamle værftø, kaldet Frederiksø, i midten af havnen. Bygningen har sammen med de andre værkstedsbygninger, der støder op mod hallens sider, stået funktionstømt i årevis. Alt imens har Svendborgs kultur- og byliv med stigende hastighed indtaget Frederiksø, efter at kommunen i 2014 købte det meste af industrihavnens arealer tilbage. Visionen for havnen er at klimasikre den imod stormflod og 100 års hændelser, der bliver flere og flere af i fremtiden pga. global opvarmning. Derudover vil man bygge videre på bymidten og blande uddannelse, erhverv og kultur i ny og gammel byg-

ningsmasse og outsource størstedelen af industrien på havnen. Det står alt sammen beskrevet i rapporten *Fremtidens Havn* fra 2018, der vil blive redegjort for senere i programmet. I det følgende vil jeg gøre rede for byen og bygningens historie, områdets fremtidsudsigter samt de hensyn og muligheder, der kan være styrende for hvilket program bygningen skal have. Intentionen er i sidste ende at programmere og transformere Rundbuehallen på en sådan måde, at det kan retfærdiggøre en fortsat eksistensberettigelse i mange år frem.

SVENDBORGS HISTORIE

Byens maritime historie

Svendborg har en rig historie som søfartsby. Her har havnen og den maritime udvikling koeksisteret i hundredvis af år. I midten af 1800-tallet blev Svendborg Skibsværft etableret på industriøen Frederikssø i Svendborg havn, hvor programmet tager afsæt. Men den oprindelige maritime kulturarv går helt tilbage til middelalderen. Her var byen en af de største på Fyn og havnen var centrum for sildefiskeri i Øresund og oplandshandel med øerne i det fynske øhav.¹

Havnens udvikling

Fra 1500-1600-tallet blev Svendborg etableret som søfartsby. I det 18. århundrede, blev skibsbyggeriet anlagt og havnen moderniseret. Midt i 1800-tallet etableredes en metalindustri og en levnedsmiddelindustri, der også holdt til på havnen, hvor næsten halvdelen af befolkningen arbejdede med industri og håndværk.

I det 19. århundrede oplevede byen en lang vækstperiode og antallet af indbyggere steg med en seksdobling til 11500. Havnen blev udvidet og dampskibsruter i det sydfynske øhav blev etableret sammen med navigationsskolen i 1852 og jernbaneforbindelsen i 1876.²

Svendborg Skibsværft

Fra 1900-1970 blev Svendborg en industri- og uddannelsesby med levnedsmiddel-, jern- og metalsektorer, samt et vel fungerende skibsværft, nemlig Svendborg Skibsværft. Skibsværftet blev anlagt på

den kunstige ø Frederikssø i 1907³ hvor der før oprindeligt var en naturhavn med Frederikssø som sandgrund. Havnen blev løbende udviklet, og fra 1870 til 1910 blev der produceret 370 skibe. Det er den bedst bevarede industrihavn i landet, og Svendborg Tolddistrikt er landets næststørste søfartsområde.

Skibsværftet blev byens største virksomhed og beskæftigede omkring 800 mand i 1980'erne. I 1990'erne stod skibsværftet dog over for økonomiske udfordringer, og i 2001 lukkede man det endeligt. Dele af havnen er sidenhen blevet brugt til bl.a. mølleproduktion for Vestas.⁴

Byen har i det 20. århundrede og ind i det 21. århundrede udviklet sig til at blive et vigtigt center for maritime uddannelser, med søfartsskoler som navigationsskolen, dykkerskolen og maskinmesterskolen. I dag er alle maritime uddannelser i Svendborg placeret under samme tag i den nye SIMAC-bygning, tegnet af EFFEKT.

1 Dansk Center for Byhistorie - Den Digitale Byport, "<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/svendborg>". Webadresse

2 ibid

3 Slots- og kulturstyrelsen, "<https://slks.dk/>", Svendborg Skibsværft. Webadresse

4 ibid

Rundbuehallens funktion og oprindelse

Rundbuehallen som stod færdig i 1919 - var oprindeligt værkstedshal, angiveligt tegnet af Arkitekt Wilhelm Gall, som også skulle have tegnet de tilhørende værkstedsbygninger. Det var Svendborgs første bygninger af jernbeton, og bygningerne blev derfor kaldt for "støbte huse". Hallen fungerede som maskinværksted, men senere blev der bygget styremaskiner, og i nyere tid har der også været en uddannelsesafdeling. Balkonen øverst til venstre i bygningen blev i 1990'erne brugt som venturum for værftsbisserne, når der ikke var nok arbejde. De kunne sidde i mange dage til en mindre timeløn og vente på at der skulle ske noget. Den maksimale ventetid der blev registreret var på 130 dage.¹

Rundbuehallen blev brugt som fællesværksted for skibsbyggeriet. Det var en central del af hele processen, da det var her, at dele blev samlet og kontrolleret, inden de blev installeret på skibene i beddingen. Komplekset fungerede tilsammen som maskinværksted, kedelsmedje og smedje.

Konstruktion

Bygningen består af en relativt simpel søjle-dragerkonstruktion i jernbeton, med buede betonspær, der løber ind mod en langsgående søjlerække i midten af bygningen (se tegninger på side 10). Mellem skelettet er der feltmuret med hhv. røde tegl i siderne, kalksandsten og cementsten i facaderne. Senere hen er facaderne også blevet pudset. Bygningen er ombygget i 1980, hvor kalksandstenen sandsynligvis blev brugt til at reparere ødelagte murfelter. Taget er beklædt med tagpap og loftet på indersiden er beklædt med træbrædder. Gulvet er i rå beton. (se fotos på s. 19).²

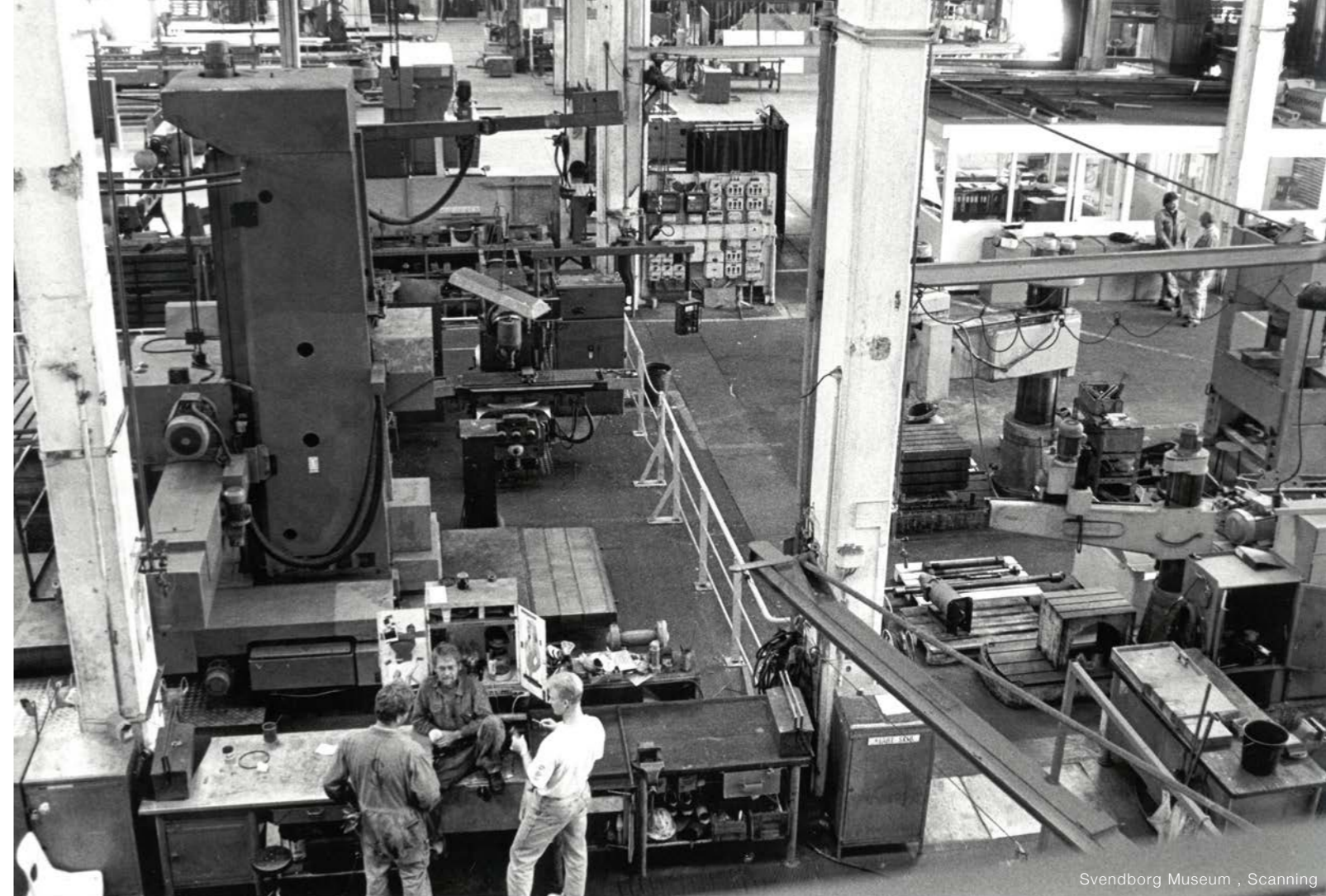
Tilstand

Set indefra er bygningen tilsyneladende i ok stand. I hvert fald, hvis man alene forholder sig til statikken.

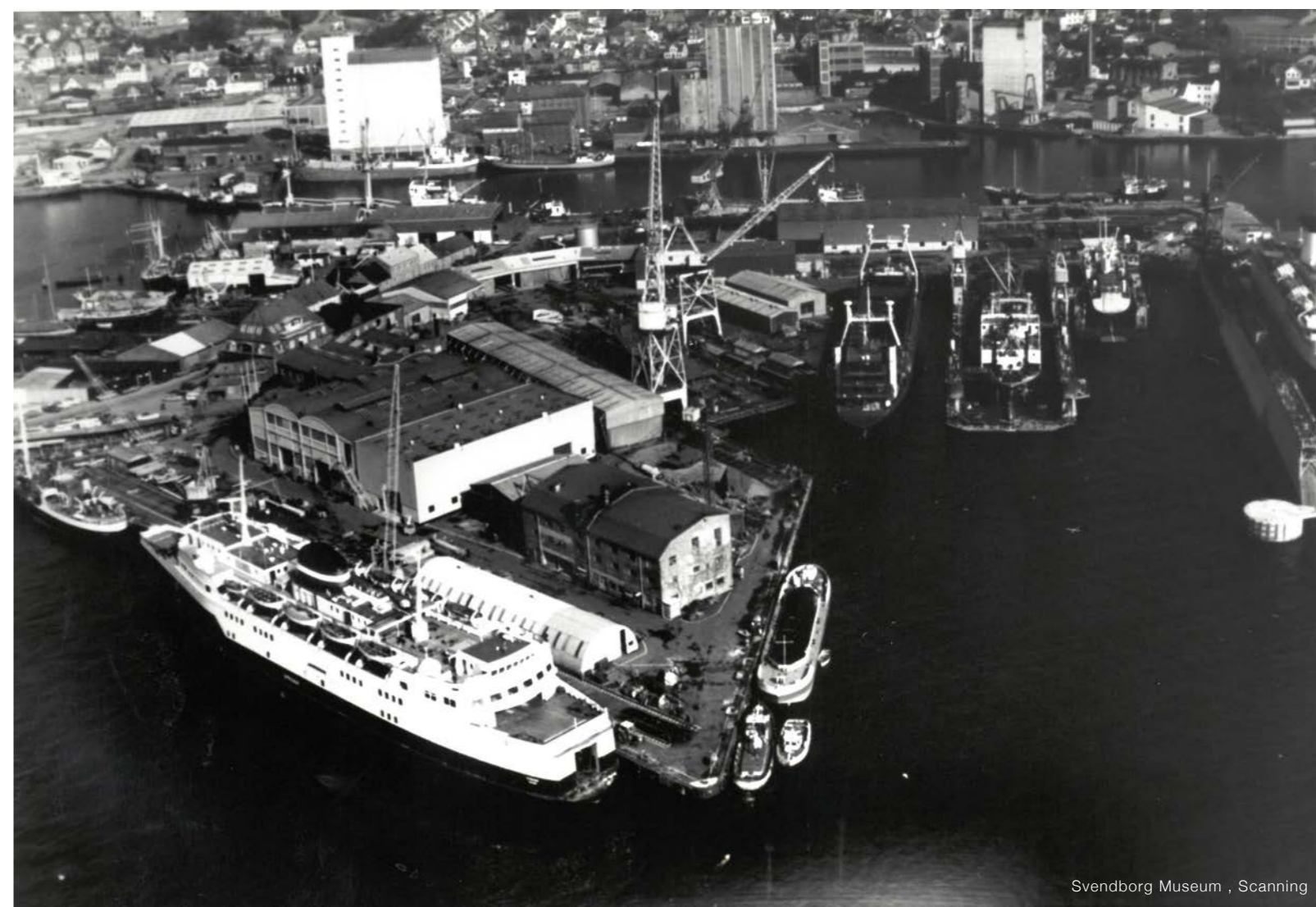
Det lader til at man har kunnet holde vandet uden for bygningen og dermed har undgået lækager, der ville have smuldret betonen og rustet armeringen.

Udenfor virker facaden modsat interiøret til at være kraftigt påvirket af mange års nedbør. Betonen er mange steder ved at krakelere og den korroderende armering er et par steder kommet til syne. Alt imens er jernvinduesrammerne også ved at gå til af rust, da malingen mange steder er skallet af.

I det hele taget er facaden temmelig ramponeret og min formodning er, at den vil gå til inden for en relativt kort årrække, hvis man ikke foretager sig yderligere.

Svendborg Museum , Scanning

Svendborg Museum , Scanning

¹ Svendborg museum, "Fællesværkstedet", Arkivmateriale. Skilte på havnen

² Slots- og kulturstyrelsen, "<https://www.kulturarv.dk/fbb/bygningvis.pub?bygning=12020281>". Webadresse

MASKINVERKSTED OG KEDELSMEDIE.

1:100.

FACADE F₁.

FACADE F₂.

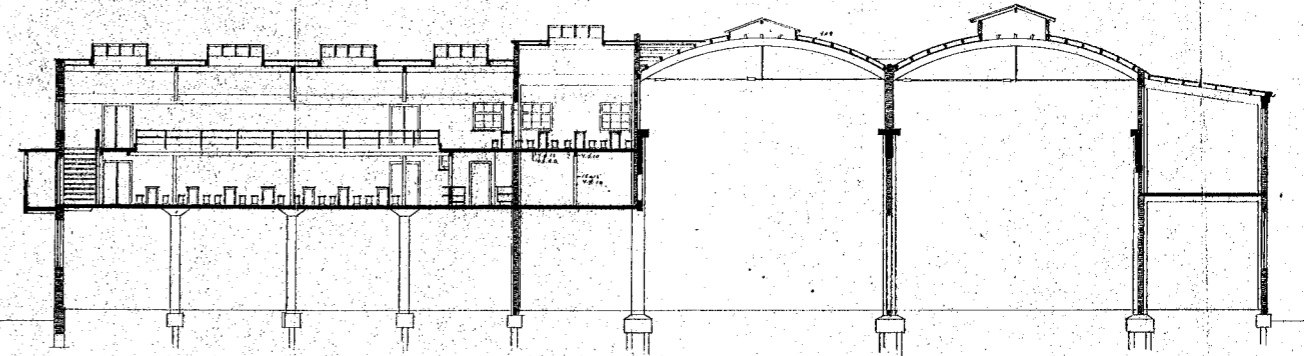
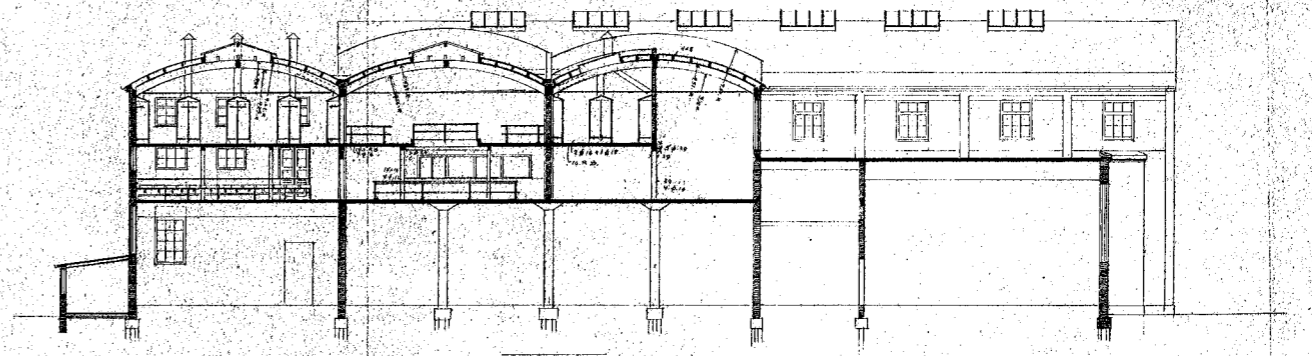
GRUNDPLAN.

TVÆRSNIT.

SVENDBORG SKIBSVÆRFT. MÅSTAB 1:200.

GÅRDEROBER OG FRØKØSTSTUER.

Svendborg Bygningsplanlære. Udgang Nr. 24. 1922.

SVENDBORG 1. MAJ 1922
 SVENDBORG
 ARKITEKT M.A.A.

SVENDBORG SKIBSVÆRFT. MÅSTAB 1:200.

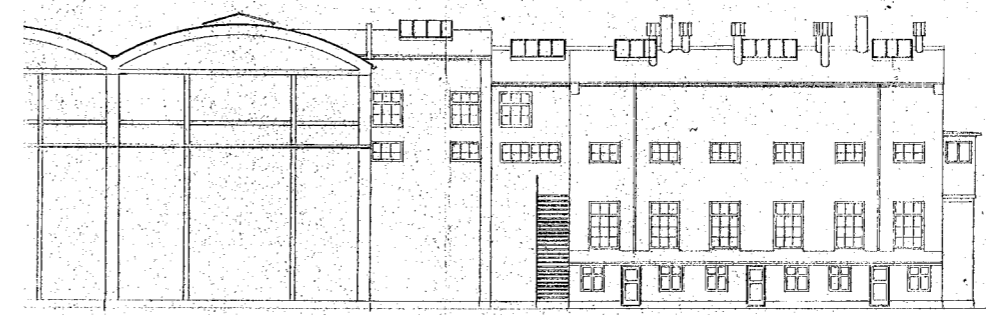
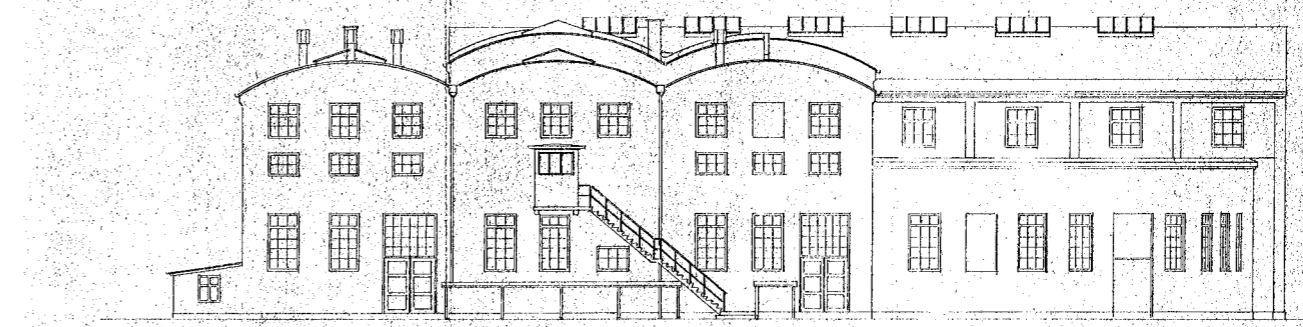
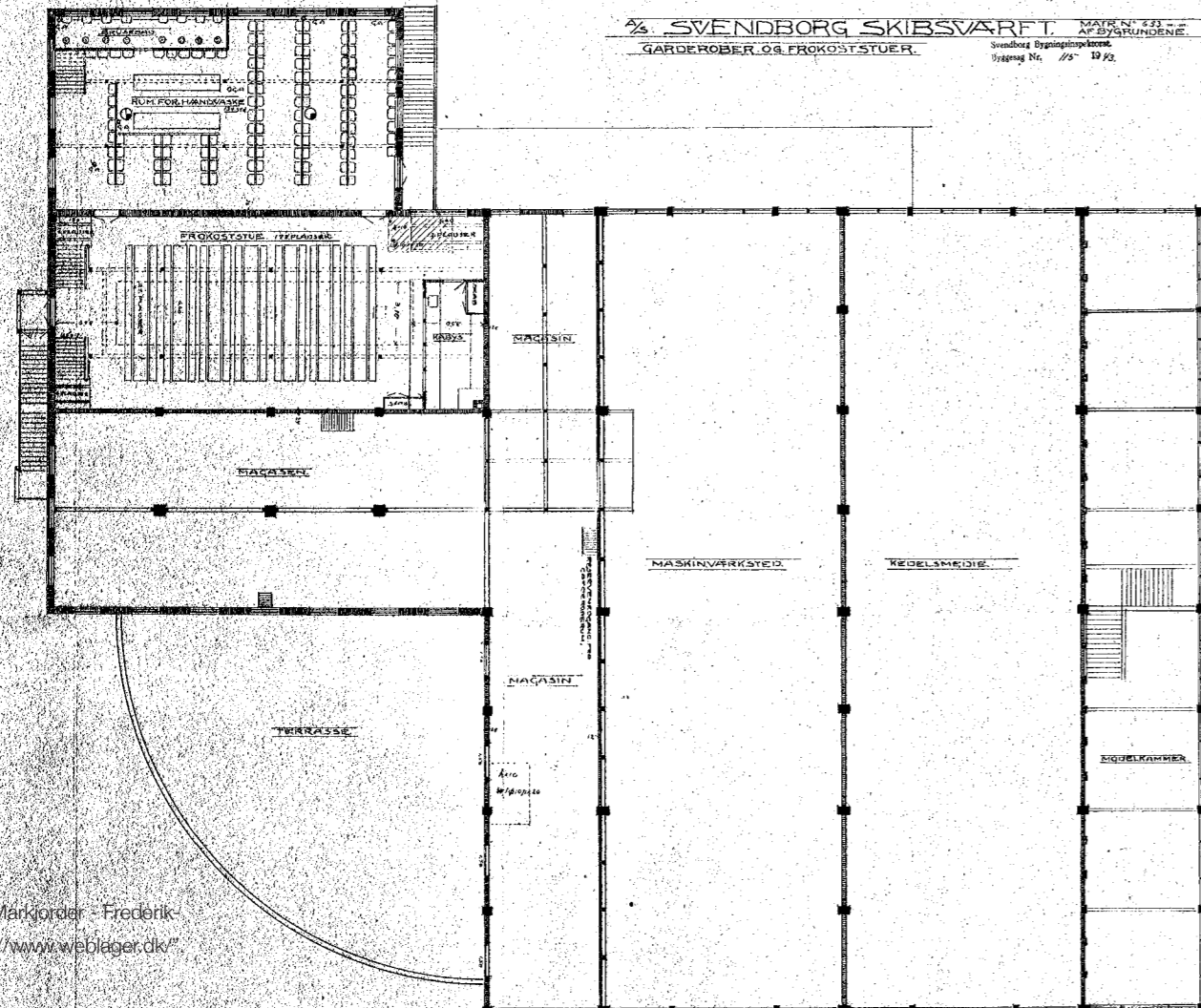
GÅRDEROBER OG FRØKØSTSTUER.

Svendborg Bygningsplanlære. Udgang Nr. 24. 1922.

SVENDBORG SKIBSVÆRFT. MÅSTAB 1:200.

GÅRDEROBER OG FRØKØSTSTUER.

Svendborg Bygningsplanlære. Udgang Nr. 24. 1922.

SVENDBORG 1. MAJ 1922
 SVENDBORG
 ARKITEKT M.A.A.

NUVÆRENDE OG FREMTIDIGE FORHOLD

I dag er Svendborg Havn i en rivende udvikling og man har store planer for fremtiden. Havnen udvikling bliver indgående beskrevet i udviklingsplanen *Fremtidens Havn*. Her er planen opdelt i fem forskellige hovedprogrammer, der hver beskæftiger dele af havnen. Det vigtigste program, bliver kaldt *Den Blå Kant*, da det ligger sig langs hele havnekajen og dermed influerer alle andre programmer på havnen, inkl. Frederiksø og Rundbuehallen.

Den Blå Kant

Grundlæggende set skal *Den Blå Kant* - der er udarbejdet af EFFEKT-holdet - klimasikre hele havnen ved hjælp af sluser og dysser. Samtidig skal det styrke kulturmiljøet med diverse maritime og rekreative aktiviteter. Det kommer blandt andet til at påvirke kajkanten ud for Rundbuehallen og Kammerateriet, også kaldet Udrustningskajen, som ifølge EFFEKT-holdets vinderforslag skal fungere som *Byens Scene*. I vinderforslaget anlægges en bred trædæks-promenade med en langstrakt siddetrappe, hvorfra man kan opleve Jessens Mole overfor. Der skal ligeledes ligge et havnebassin, som vil ligge syd for Rundbuehallen ud for det nuværende lystsejlmuseum.¹

Gang- og cykelforbindelsen

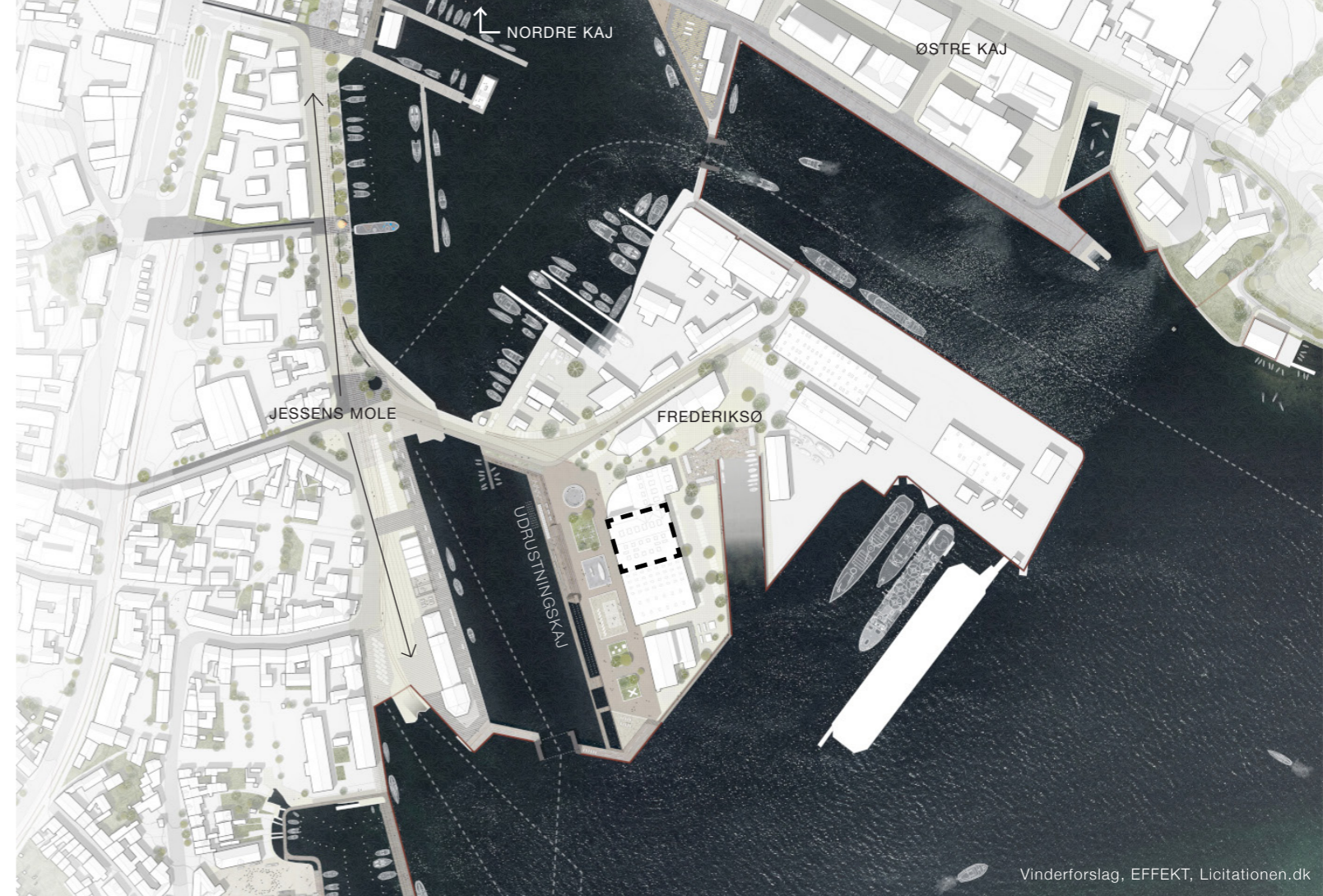
En anden del af udviklingsplanen, der også kommer til at influere havnefronten foran hallen er gang- og cykelforbindelsen. Ifølge lokalplanen skal ruten inkorporeres med *Den Blå Kant* som en art margueritrute, der samler de vigtigste rekreative og kulturelle steder på havnen.² Den løber hele vejen langs Jessens Mole og op forbi udrust-

ningskajen foran Rundbuehallen og Kammerateriet. Herfra går den videre rundt om Frederiksø og resten af kajkanten ved nordre og østre kaj. Ovenstående rute bør så vidt muligt forsøges indkorporeret i det endelige program for kajkant-pladsen ud for Rundbuehallen. Derudover skal der ifølge lokalplanen tages hensyn til en 4m bred servicevej, der løber langs udrustningskajen.³

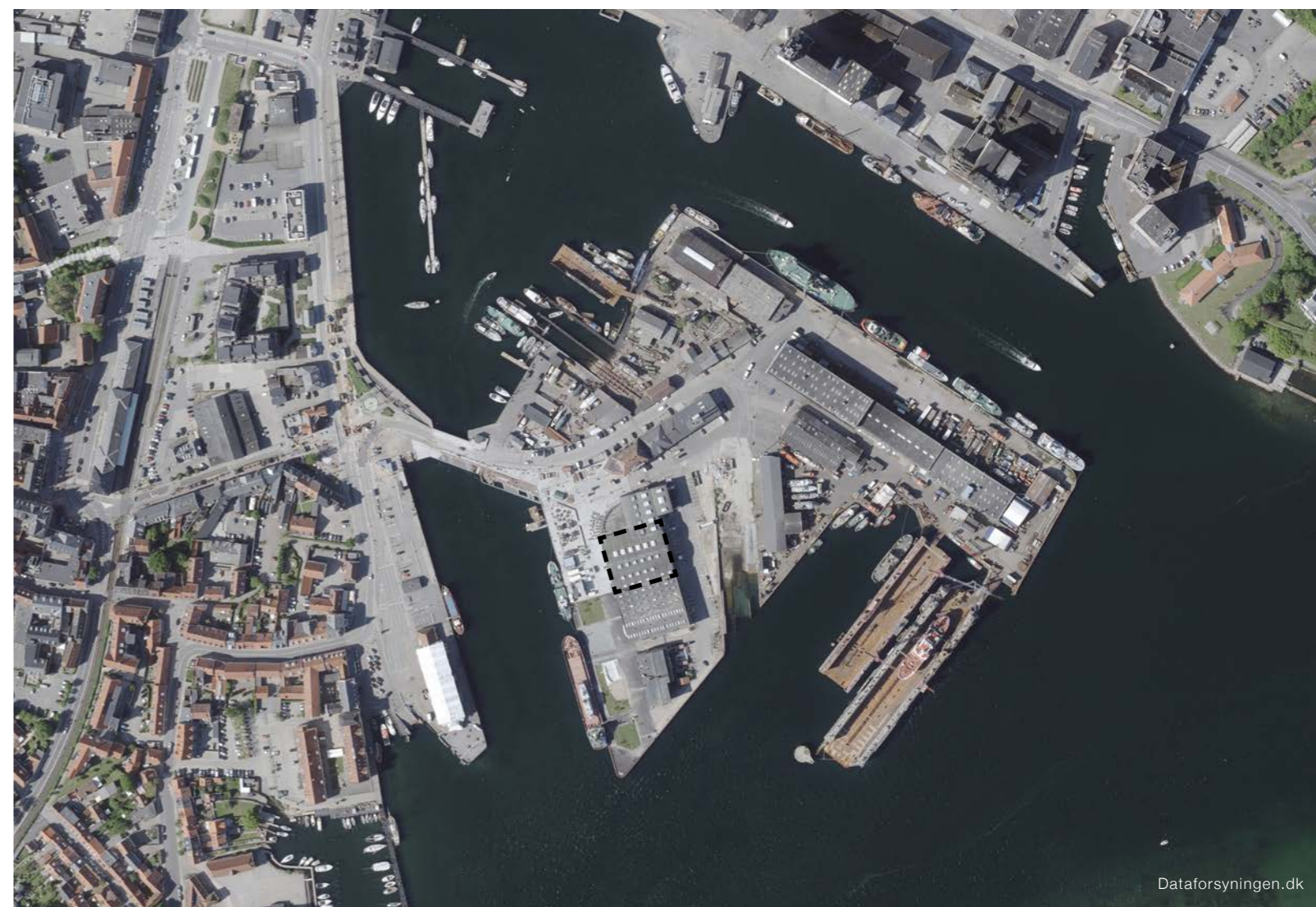
Frederiksø - Kultur og Erhverv

Ud over *Den Blå Kant*, lavede kommunen i 2014 et hovedprogram for hele Frederiksøs kommunalt ejede arealer, der består af den sydvestlige del af øen. Her er der ifølge planen tiltænkt en blanding af kultur- og erhvervsprogrammer. Stueetagerne bør så vidt muligt være åbne og transparente udadtil, og orientere sig mod det offentlige. Det er derfor vigtigt at holde et eventuelt erhvervsprogram i Rundbuehallen i stærk forbindelse med det offentlige og kulturelle. Det kan efter min opfattelse gøres smartest ved at blande både private og offentlige programmer i bygningen, såfremt der mellem programmerne kan opnås en gensidig synergi.

På bagsiden af hallen skal der ud for den gamle bedding være værftsplads med værksteder til bådreparation og iværksætter miljøer. Det skal ifølge vinderforslaget fra EFFEKT-holdet have en midlertidig karakter med et rå udtryk. Også dette er vigtigt at have in-mente i transformationen af Rundbuehallerne, da facadens udtryk bør passe til byrummet udenfor.⁴

Vinderforslag, EFFEKT, Licitationen.dk

1 Svendborg Kommune, "https://kommuneplan.svendborg.dk/...". Webadresse

2 Svendborg Kommune. "Den Blå Kant Byrum, Havneliv,...". Svendborg Kommune, 2018. Rapport

3 Miljø og Teknik, Svendborg Kommune. "Lokalplan 654". Svendborg Kommune, 2020. Rapport

4 ibid

INTENTION

Min intention med det forestående projekt er at stille et skitseforslag til restaurering eller transformation af Rundbuehallen. På grund af stedets særlige maritime fortid og vigtige kulturarv, bør der foretages en mere indgående analyse og værdisætning (se *metodeafsnittet*). Denne skal bruges til kortlægning af de potentielle muligheder for sitet. I transformationen af Rundbuehallerne står man både med nogle udfordringer og nogle muligheder.

Af udfordringer kan nævnes:

Hensyn til historiske værdier: Ift. ændring af udtryk eller fjernelse af umistelige bygnings-elementer.

Budget, finansiering og vedligehold: Omkostninger ved transformation, driftsomkostninger og vedligeholdelse etc.

Bygningsregler: krav til brand- og sikkerhedsforanstaltninger.

Af fordele kan nævnes:

Bevaringssikring: En restaurering eller transformation kan sikre, at den historiske bygning bliver bevaret og fremstår som en del af Svendborgs maritime kulturarv.

Økonomisk boost: En restaurering eller transformation af Rundbuehallen kan potentielt føre til økonomisk vækst i området, herunder skabe arbejdspladser og øget turisme.

Kulturel læring: En transformation til eksempelvis en maritim daghøjskole, vil give borgere mulighed for at opleve og lære om maritime erhverv og færdigheder.

Kulturelle oplevelser: Øge udvalget af kulturaktiviteter og arrangementer til gavn for både lokale og turister.

Klimahensyn: Med en transformation genbruger man den eksisterende bygningsmasse og undgår dermed at udlede CO2 og forbruge byggeressourcer ift. med byggeriet af en ny bygning.

Greb

Ved hjælp af nogle enkle greb, er det måske muligt at imødekomme de førnævnte udfordringer.

Beskyttelse gennem benyttelse kan skabe det eksistensgrundlag som bygningen på nuværende tidspunkt mangler, og som dermed gør det muligt at bevare den første jernbeton-bygning i Svendborg. Derudover bevarer det også den maritime kulturarv, som gennemsyrrer bygningen og som er byens historiske identitet.

Som supplerende greb vil jeg arbejde med *miljø og energihensyn*, for at leve op til en bæredygtig og ressourcebevidst standart, der ikke går på kompromis med FN-verdensmålene. Her tænker jeg særligt på mål nummer 11 - Bæredygtige byer og lokalsamfund, og mål 12 - ansvarlig forbrug og produktion. Det er min antagelse, at et greb som miljø og energihensyn samtidig vil kunne holde driftsomkostningerne nede og yderligere sikre bygningens fortsatte eksistens.

Facade

Bag facade

Konklusion

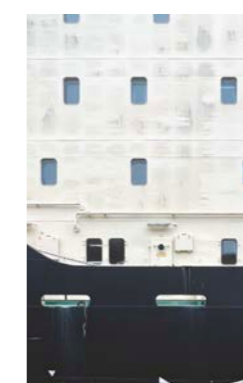
Rundbuehallen i Svendborg kan muligvis etableres med en række forskellige programmer, der har forbindelse til det maritime og den gamle skibsbygningstradition.

Den nuværende brug af bygningen består primært af udlejning til større koncerter og events, da der kan være ca. 1000 mennesker i hallen. Dette mener jeg dog på længere sigt vil være et kontraintuitivt program for stedet, da akustikken er enormt dårlig. Man kan desuden argumentere for, at stedet er bedst brugt til andre formål, da der i forvejen ligger et spillested og et teater klods op ad Rundbuehallen, der tilbyder lignende oplevelser. Derudover er hallen to-delt med en række massive søjler i midten, som blokerer udsyn til scenen. Det er min opfattelse at disse begrænsninger gør at hallen bliver langt mindre udnyttet / udlejet, end den potentielt kunne blive. Det vil i stedet være mere hensigtsmæssigt at anvende en af de gamle pakhuse ved Nordre og Østre Kaj som stort koncertsted. Dette ville også aktivere denne del af havnen og ikke være til gene for resten af kulturprogrammerne på Frederikssø.

På trods af ovenstående argumenter, kunne man stadig holde muligheden for en fleksibel brug af bygningen åben, så en stor del af hallen evt. stadig kunne fungere som eventsted. Dette ville dog kræve en forbedring af akustikken.

Mulighederne for programmer til bygningen er mange og de kan enten inkludere kultur-, uddannelses- eller erhvervsrelaterede funktioner. Derudover kan det enten bestå af et eller flere programmer på samme tid eller på tidspunkter i forlængelse af hinanden. Den videre analyse og værdisætning vil klargøre i hvor vid udstrækning bygningen bør restaureres eller transformeres. Derfor vil jeg ikke låse mig fast på et bestemt program endnu,

Programmet skal til syvende og sidst sikre en stabil vedligeholdelse af bygningen, uden at kommunen kontinuerligt skal skyde større summer i istandsættelse. Derfor vil jeg på forhånd begrænse mig til programmer, der enten har en omsætning eller et tilstrækkeligt budget, der kan gå til vedligeholdelse og evt. yderligere restaurering af bygningen. De følgende programforslag er vejledende og kan eventuelt kombineres i det endelige forslag.

Mulige programforslag omfatter:

Maritime workshops / dagshøjskole

Bygningen kan bruges til at tilbyde kurser og uddannelser i maritim teknik, navigation, skibsbygning og vedligeholdelse, samt andre relevante færdigheder.

Maritime udstillinger

Bygningen kan bruges til at vise udstillinger af historiske skibe, maritim kulturarv, og marine-relaterede samlinger og artefakter.

Danmarks museum for lystsejlsbliver fjernet fra nabobygningen, hvilket giver en evt. mulighed for at flytte programmet ind i Rundbuehallerne.

Maritim kulturhus

Bygningen kan omdannes til et kulturhus, hvor lokale kunstnere, musikere, forfattere og historikere kan præsentere deres maritime-relaterede værker.

Maritim forskningscenter

Bygningen kan bruges til at fremme innovation og forskning inden for maritime områder, herunder skibsdesign, miljøvenlig teknologi, og maritim sikkerhed.

Innovation og iværksætterhus

Fælleskontorpladser til iværksættere, der arbejder med løsninger indenfor det maritime. Dette kunne også koeksistere med dagshøjskoleprogrammet, hvor erhverv og uddannelse kan vekselvirke med hinanden i eksempelvis praktiske workshops.

Disse er eksempler på nogle af de mange muligheder, der kunne være for stedet. Et program for Rundbuehallen i Svendborg kan også være en blanding af ovennævnte eksempler. Vigtigst er det, at bygningen bruges på en måde, der tjener til at bevare og fremmer den maritime kulturarv i Svendborg samt bidrager til at styrke lokalsamfundet kulturelt og rekreativt.

Det foregående afsnit er blot et vejledende udkast til nogle af de mulige programmer, der kan etableres i Rundbuehallen.

METODER

Oversigt

- Analyse og værdisætning
- Blik
- Kast
- Projekt
- Katalog

Jeg vil opdele processen i tre overordnede faser hhv. BLIK, KAST og PROJEKT. Fra den indledende hermeneutiske analyse til den endelige fremstilling af et skitseforslag.

Analyse og Værdisætning

Til at begynde med vil jeg lave en analyse og værdisætning af bygningen og miljøet omkring den. Herefter vil jeg evaluere bygningen ud fra dens kulturhistoriske, arkitektoniske og miljømæssige værdier. Dette vil endeligt resultere i en værdisætning og en anbefaling til den fremtidige transformationsmæssige behandling af stedet og bygningen - også kaldet transformationsholdningen.

BLIK-fase

I denne projektfase vil der blive oprettet en registrering, hvor formålet er at få en bedre forståelse for bygningernes tektonik og arkitektoniske stil. Registreringen vil omfatte en fænomenologisk undersøgelse, der vil anvende ALBUM, NOTAT og RIDS som redskaber til at beskrive både stoffets udtryk og de arkitektoniske træk. Der vil også blive udført en kontrol opmåling, for at sikre, at der er et nøjagtigt og pålideligt tegnegrundlag at

arbejde videre med i fremtiden. Albummet består af ni billeder inddelt i LANDSKAB, STILLIFE og PORTRAIT.

Notatet består af en transformationsholdning og evt. et kort fænomenologisk sammendrag. Holdningen baseres på konklusionen af analyse og værdisætningen og kan indeholde forskellige greb som f.eks. addition, substruktion og rekonstruktion samt en beskrivelse af de umistelige værdier, som kan være i en fysisk eller immateriel forstand. Ridset består af et visuelt stykke materiale, der skal formidle den fænomenologiske analyse.

KAST-fase

I KAST-fasen vil der blive præsenteret et løst udkast til skitseforslaget, hvor formålet er at fastlægge rammerne for projektet i tre forskellige skalatrin, nemlig 1:500, 1:50 og 1:5. Dette baseres på den forudgående analyse og BLIK-fase. Der vil også blive foreslået et format og et indhold i en samlet ophængningsplan.

PROJEKT-fasen

I den sidste fase vil projektet blive afsluttet med en nøjagtig og detaljeret præcisering af forslaget, hvilket vil resultere i et færdigt tegningsmateriale, der omfatter arbejdet i alle tre skalatrin: 1:500, 1:50 og 1:5.

FREMSTILLING

Det følgende beskrevne materiale er et vejledende forslag til hvad der som udgangspunkt bør afleveres for at besvare problemstillingen til skitseforslaget fyldestgørende. Specielt ift. modelarbejde kan det endelige materiale variere fra nedenstående, da det er svært på forhånd at pege på et ideelt format.

Tegninger

1:500 Situationsplan og landskabssnit.

1:50 plan, snit og opstalt af bygningen i sin kontekst.

1:5 teknisk detaljetegning i plan, snit og opstalt.

Model

1:20/1:50 Modelstudie af bygningens teknik og materialitet.

Fænomenologisk registrering

Registreringer fra feltarbejde vil indgå i BLIK-fasen og evt. suppleres i kataloget som bilag. Det består som udgangspunkt af et album af 9 fotos som beskrevet i metode af-

snittet, samt et notat og et rids, som også er beskrevet i metode afsnittet. Materialet skal formidle en fænomenologisk iagttagelse, typisk en særlig atmosfære på stedet, der relaterer sig til diverse sanselige indtryk.

Visualiseringer

Renderinger, kollager, tegninger eller andet, der formidler de rummelige, taktile og atmosfæriske kvaliteter fra skitseforslaget.

Katalog

Noter, fotos, skitser, diagrammer, farvekatalog etc., der supplerer det i øvrigt ophængte materiale og formidler den gennemgående proces.

Analyse og værdisætning

En skriftlig analyse, der analyserer bygningen og stedets kulturhistoriske, miljømæssige og arkitektoniske værdier. Analysen ender som beskrevet i metode afsnittet ud i en transformationsholdning for sitet.

KILDER

Webadresser

Svendborg Kommune, "<https://kommuneplan.svendborg.dk/hovedstruktur/byudvikling-og-bosaetning/byudviklingsomraader/svendborg-havn/>". Webadresse

Slots- og kulturstyrelsen, "<https://slks.dk/>", Svendborg Skibsværft. Webadresse

Slots- og kulturstyrelsen, "<https://www.kulturarv.dk/fbb/bygningvis.pub?bygning=12020281>". Webadresse

Bølling Anne-Mette, "<https://www.arkitektkonkurrencerdk.dk/cases/den-blaa-kant/>". Webadresse

Dansk Center for Byhistorie - Den Digitale Byport, "<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/svendborg>". Webadresse

Vurderingsstyrelsen - Bygnings og Boligregistret, "<https://bbr.dk/>". Webadresse

Svendborg Markjorder - Frederiksø 2, "<https://www.weblager.dk/>". Webadresse

Rapporter

Svendborg Kommune. "*Den Blå Kant Byrum, Havneliv, Klimatilpasning Svendborg Havn*". Svendborg Kommune, 2018. Rapport

Miljø og Teknik, Svendborg Kommune. "*Lokalplan 654*". Svendborg Kommune, 2020. Rapport

